

ΒΑΚΑΛΗΣ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ

ΑΠΟ ΤΟ 1967

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. Διδαγμένο Κείμενο-Μετάφραση

Όταν βρισκόμασταν κοντά στο στόμιο έτοιμοι να ανεβούμε και έχοντας υποστεί όλες τις άλλες δοκιμασίες, ξαφνικά είδαμε κάτω εκείνον και κάτι άλλους, από τους οποίους σχεδόν οι πιο πολλοί ήταν τύραννοι' ήταν όμως και μερικοί απλοί πολίτες, από εκείνους που είχαν διαπράξει μεγάλα κακουργήματα' αυτούς, όταν νόμιζαν ότι είναι η ώρα να ανέβουν, δεν τους δεχόταν το στόμιο, αλλά άρχιζε να μουγκρίζει, κάθε φορά που δοκίμαζε να ανεβεί κάποιος από εκείνους που ήταν αθεράπευτα κακούργοι ή κάποιος του οποίου δεν είχε ολοκληρωθεί η τιμωρία. Εκείνη λοιπόν τη στιγμή κάποιοι άνδρες, έλεγε, άγριοι, όλο φωτιά, που βρισκόνταν εκεί κοντά και ήξεραν τι σημαίνει το μουγκρητό, μερικούς τους άρπαξαν από τη μέση και τους πήραν από εκεί, όμως τον Αρδιαίο και κάποιους άλλους τους έδεσαν τα χέρια, τα πόδια και το κεφάλι, τους έριξαν καταγής και τους έγδαραν, και άρχισαν να τους σέρνουν έξω, κοντά στο δρόμο, ξεσκίζοντάς τους επάνω στα ασπαλάθια' και στους διαβάτες που κάθε φορά περνούσαν από εκεί εξηγούσαν για ποιους λόγους τους μεταχειρίζονται έτσι και ότι τους κουβαλάνε, για να τους ρίξουν μέσα στον Τάρταρο.

B1

Στο δέκατο και τελευταίο βιβλίο της πολιτείας βασικό θέμα είναι οι αμοιβές των δικαίων και η τιμωρία των άδικων ανθρώπων σε αυτό τον κόσμο αλλά και στην άλλη ζωή. Στο συγκεκριμένο μύθο του Ηρόδ, λοιπόν, γίνεται λόγος για τη σκληρή τιμωρία του τυράννου Αρδιαίου εξαιτίας των αποτρόπαιων εγκλημάτων που είχε διαπράξει ως άρχοντας στην επίγεια ζωή του όπως της πατροκτονίας και της αδελφοκτονίας. Από τα βασανιστήρια, λοιπόν, και τη διαπόμπευση την οποία υπέστη, αντλούνται συγκεκριμένα συμπεράσματα για τη σιοπιμότητα και τη διάρκεια των ποινών, οι οποίες κατά τον Πλάτωνα αφορούν στο σωφρονισμό αλλά και στον παραδειγματισμό. Συγκεκριμένα αναφέρει: αφού υπάρχουν κάποιοι άδικοι που ξεφεύγουν από την ποινή στην επίγεια ζωή δεν είναι δυνατόν να μην αποκαθίσταται η δικαιοσύνη· γι' αυτό και υπάρχει ο κόσμος των νεκρών όπου οι ψυχές αφότου χωριστούν από το σώμα «απολαμβάνουν» τις ποινές τους.

Όμως στον εσχατολογικό μύθο του Ηρόδ, όπου παρατίθενται τα βασανιστήρια και η διαπόμπευση του Αρδιαίου και όσων άλλων βαρύνονται με ειδεχθή εγκλήματα, αποδεικνύεται πως δεν υφίσταται κανένα ελαφρυντικό για τον άνθρωπο που διέπραξε ανόσια εγκλήματα. Χαρακτηριστικά, λοιπόν, είναι τα βασανιστήρια του Αρδιαίου και άλλων ομοίων του, τα οποία αποδίδονται με μία παραστατική εικόνα που αποδίδεται με μετοχές: τους έδεσαν τα χέρια («συμποδίσαντες») τα πόδια και το κεφάλι, τους έριξαν κατάχαμα και τους έγδαραν («καταβαλόντες», «Έκείραντες»), τους άφησαν παράμερα κοντά στο δρόμο για να τους βλέπουν οι περαστικοί και τέλος τους πήγαν και τους έριξαν στον Τάρταρο («τούς μὲν διαλαβόντες ἦγον... ἄγοιντο»).

Από τα προαναφερόμενα, λοιπόν, βασανιστήρια που υπέστη ο Τύραννος Αρδιαίος, καταδεικνύεται με ενάργεια η μεγάλη διάρκεια των επιβαλλόμενων ποινών και τελικά η αιωνιότητά τους, από τη στιγμή που τους έριχναν στον Τάρταρο, στο χάσμα που βρισκόταν στο βάθος της γης, πιο βαθιά από τον Άδη, στην άβυσσο της αιώνιας Κόλασης.

Άλλωστε η διάρκεια επιβεβαιώνεται και από τα εξής χωρία: «ἤδη χιλιοστόν ἔτος», «και τοῖς ἀεί παριοῦσι», «ὅποτε τις» καθώς και από τη χρήση του παρατατικού: «εἶλλον, ἔδέχετο».

B2

Στο μύθο του Ηρόδου ο Πλάτωνας περιγράφει τα παθήματα του Αρδιαίου, τυράννου της Παμφυλίας, ο οποίος στην επίγεια ζωή του διέπραξε μεγάλα και πολλά κακουργήματα και γι' αυτό στη μεταθανάτια πορεία του υφίσταται μια σειρά από βασανιστήρια. Σκότωσε το γέροντα πατέρα του (πατροκτονία) και το μεγαλύτερο αδερφό του (αδελφοκτονία), μάλλον για να καταλάβει την εξουσία, ενώ ως άρχοντας με πλήρη δικαιοδοσία διέπραξε και άλλα βαρύτερα εγκλήματα («πολλά τε καὶ ἄνοσια εἰργασμένος»). Ο Πλάτων επιλέγει ο Αρδιαίος να είναι τύραννος επειδή οι τύραννοι είναι ο πιο εκφυλισμένος τύπος ανθρώπων. Άλλωστε θεωρεί την τυραννία το χειρότερο από όλα τα πολιτεύματα, καθώς ο τύραννος εξαιτίας της απόλυτης και ανεξέλεγκτης εξουσίας του διαφθείρεται ηθικά. Έτσι, ενώ αρχικά ο ἥρος τύραννος δεν είχε αρνητική σημασία, τελικά κατέληξε να δηλώνει τον άρχοντα που καταπιέζει τους υπηκόους του.

Εκτός όμως από τον Αρδιαίο σκληρά ανοσιουργήματα στην επίγεια ζωή τους διέπραξαν και άλλοι στην πλειονότητα τους τύραννοι, βασιλιάδες, δυνάστες («σχεδόν τι αὐτῶν τοὺς πλείστους τυράννους»), επειδή αυτοί έχουν τη δυνατότητα να διαπράττουν αδικίες και εγκλήματα καταπατώντας τους νόμους χωρίς να τιμωρούνται, αφού έχουν στα χέρια τους όλες τις εξουσίες και δεν ελέγχονται από κανέναν. Επιπλέον τα εγκλήματα τους δεν στρέφονται μόνο εναντίον ατόμων αλλά εναντίον ολόκληρου του λαού, επειδή οι τύραννοι καταλαμβάνουν και επιβάλλουν την εξουσία με τη βία των όπλων, αφήνοντας πίσω τους συνήθως θύματα, καταλύουν τις πολιτικές ελευθερίες, ενώ χρησιμοποιούν τις φυλακίσεις, τους βασανισμούς, τις εκτοπίσεις και τις εκτελέσεις.

Πράγματι, πρόκειται για αμετανόητους εγκληματίες («τις τῶν οὕτως ἄνιάτως ἔχόντων εἰς πονηρίαν ἢ μὴ ἱκανῶς δεδωκώς δίκην») που δεν είναι δυνατό να εξιλεωθούν για τα κακουργήματα τους. Η κακία τους είναι ανυπέρβλητη, γι' αυτό και οι ποινές τους είναι φρικώδεις και τα άψυχα αφήνουν ἔμψυχον φωνήν εναντίον τους, όπως επισημάνει ο νεοπλατωνικός φιλόσοφος Πρόκλος. Είναι μάλιστα χαρακτηριστικό ότι ο Πλάτωνας στον Γοργία επικαλείται τη μαρτυρία του Ομήρου, που στην Οδύσσεια (Νέκυια) παρουσιάζει

τον Τάνταλο, τον Σίσυφο και τον Τίτυο να τιμωρούνται αιωνίως στον Άδη.

B3 (Ερώτηση Εισαγωγής Σχολικού Βιβλίου)

Η ιδεώδης πολιτεία ενσαρκώνει τις τέσσερις θεμελιώδεις αρετές: είναι σοφή, επειδή οι άρχοντές της (οι φιλόσοφοι – βασιλείς) είναι σοφοί και την καθοδηγούν προς το Αγαθόν. Είναι ανδρεία, επειδή οι φύλακες – επίκουροι είναι ανδρείοι και μπορούν να υπερασπισθούν αφενός την εδαφική της ακεραιότητα και αφετέρου τις αξίες που προβάλλει το εκπαιδευτικό της σύστημα. Κοσμείται από σωφροσύνη (αυτοκυριαρχία και νομιμοφροσύνη), επειδή ανάμεσα στις τρεις τάξεις βασιλεύει η αρμονία, που προκύπτει από την υποταγή της κατώτερης στις ανώτερες. Είναι τέλος η πολιτεία αυτή δίκαιη, επειδή το κάθε στοιχείο εκπληρώνει τη λειτουργία του χωρίς να παρακωλύει τη λειτουργία των άλλων, με άλλα λόγια: ο καθένας πράττει το έργο που του έχει ανατεθεί και δεν πολυπραγμονεί.

Εφόσον λοιπόν το όλον, η μεγάλη ψυχή, είναι ισορροπημένη και δίκαιη, και ο μικρόκοσμος, δηλαδή η ατομική ψυχή (στον Πλάτωνα ο όρος ψυχή δηλώνει και τον χαρακτήρα, την προσωπικότητα, ακόμη και τον νου) είναι αρμονική. Το κατώτερο μέρος (κίνητρο, τάση) της, το αλόγιστον ή επιθυμητικόν, που επιδιώκει την εκπλήρωση των βασικών αναγκών (φαγητό, πότο, έρωτας) και για αυτόν το λόγο είναι φιλοχρήματο και φιλοκερδές, τιθασεύεται από το θυμοειδές. Και τα δύο μαζί υπακούουν στο ανώτερο στοιχείο, το λογιστικόν που ηγεμονεύει, η αντιστοιχία ανάμεσα στα τρία μέρη της ψυχής και στις τρεις τάξεις είναι προφανής. Κάθε άνθρωπος λοιπόν είναι δίκαιος, εφόσον τα τρία στοιχεία (νους, καρδιά, επιθυμίες) που συναπαρτίζουν την προσωπικότητα του βρίσκονται σε αρμονική συμβίωση. Αν τα άλλα στοιχεία υπαρπάσουν την εξουσία του λογιστικού, τότε επέρχονται η σύγχυση και η καταστροφή. Την αρμονία διασφαλίζει η Δικαιοσύνη που απονέμει στον καθένα ό,τι του ανήκει και τον τοποθετεί στη θέση που του αρμόζει.

B4.

ἔΤΟΣ : πολυετής, ετήσιος

κατείδομεν: κάτοπτρο, ὄραμα

πλείστους : πλεονασμός, πλειονότητα

ἐδέχτο: δεξίωση, δεξαμενή

ἐμπεσούμενοι: ἐκπτώση, παράπτωμα

Γ1. Αδίδακτο κείμενο-Μετάφραση

Σ. Ο οφθαλμός, λοιπόν, αν πρόκειται να εξετάσει τον εαυτό του, στον οφθαλμό πρέπει να στρέψει την προσοχή του, και σε εκείνον τον τόπο του ματιού, στον οποίο τυχαίνει να ενυπάρχει η αρετή (=ικανότητα) του οφθαλμού. Αυτό όμως είναι, όπως νομίζω, η όψη(=ὄραση);

A. Ἔτσι είναι.

Σ. Ἄραγε, λοιπόν, αγαπητέ μου Αλκιβιάδη, και η ψυχή, αν πρόκειται να γνωρίσει τον εαυτό της, πρέπει να στραφεί προς την ψυχή, και προπάντων σ' αυτόν τον τόπο της, στον οποίο ενυπάρχει η αρετή της ψυχής, η σοφία, και σε άλλο, με το οποίο τυχαίνει αυτό να είναι ὅμοιο;

A. Ἔτσι τουλάχιστον κι εγώ νομίζω, Σωκράτη.

Σ. Μπορούμε, λοιπόν, να πούμε ότι υπάρχει (μέρος) της ψυχής πιο θεϊκό από αυτό με το οποίο σχετίζεται η γνώση και η φρόνηση;

A. Δεν μπορούμε.

Σ. Επομένως, αυτό (το μέρος) της ψυχής ομοιάζει με τον Θεό, και αν κάποιος αποβλέπει σε αυτό και γνωρίσει ὅλο το θείο, δηλαδή τον Θεό και τη φρόνηση, ἔτσι θα μπορούσε να γνωρίσει και τον εαυτό του προπάντων.

Γ2α.

ἰδεῖν: ἰδέ

τυγχάνει: : ἔτύγγανον

γνώσεσθαι: γνόντων ἢ γνώτωσαν

εἰδέναι: εἰδῶμεν

ἔχομεν: ἔσχηκε(ν)

Γ2β.

ὄμματος: ὄμματι

τοῦτον: οὗτοι

ὄμοιον: ὁμοίοις

πάν: πάσης

φρόνησιν: φρονήσεσι(ν)

Γ3.α. ἰδεῖν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο του ρήματος «μέλλει».

ἔγγιγνομένη: κατηγορηματική μετοχή, συνημμένη στο «ἡ ἀρετή», που είναι υποκείμενο του ρήματος «τυγχάνει».

αὐτήν : αντικείμενο του απαρεμφάτου «γνώσεσθαι».

ὄμοιον: κατηγορούμενο στο «τοῦτο» μέσω της κατηγορηματικής μετοχής «ὄν».

τό εἰδέναι: έναρθρο απαρέμφατο, υποκείμενο στο ρήμα «ἔστιν».

Γ3β.

« καί τις εἰς τοῦτο βλέπων καί πᾶν τό θεῖον γνούς, θεόν τε καί φρόνησιν, οὕτω ἑαυτόν ἄν γνοίη μάλιστα»

βλέπων, γνούς: υποθετικές μετοχές, συνημμένες στο υποκείμενο τις του ρήματος ἄν γνοίη. Ισοδυναμοῦν με δευτερεύουσες υποθετικές προτάσεις που εισάγονται με τον υποθετικό σύνδεσμο εἰ, εκφέρονται με Ευκτική και σε συνδυασμό με την απόδοση που είναι δυνητική Ευκτική (ἄν γνοίη), σχηματίζουν τον λανθάνοντα υποθετικό λόγο της Απλής Σκέψης του λέγοντος.

Ο υποθετικός λόγος, σύνθετος ως προς την υπόθεση, μετά την ανάλυση των μετοχών, παίρνει την ακόλουθη μορφή:

εἰ τις εἰς τοῦτο βλέπει καί πᾶν τό θεῖον γνοίη, θεόν τε καί φρόνησιν, οὕτω καί ἑαυτόν ἄν γνοίη μάλιστα.

Επιμέλεια καθηγητῶν Φροντιστηρίων Βακάλη